

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Bultendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerks (s)lers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Anand, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; W. E. Engelkes, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Groshuis, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. B. Kuiper, Haarlem; Meij. H. S. S. Kuyper, Bloemendaal; Dr H. W. Lamah, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr A. Schilder, Gorinchem; Dr W. J. A. Schouren, Kampen; C. Tazelaar, Amsterdam; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr D. H. Th. Voelkenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Dr V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Druckers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Tel. No 38 — Postrekening No 30000.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitel. en Ned. Indië f 7.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.

Advertentie: 35 ct. p. regel, Familieberichten 25 ct. p. regel.

INHOUD: Over het Ressentiment — Uit de Schrift: Der jongeren toekomst. (Prediker 12:1-5). — Kerkelijk Leven: Pastorale Reformatorische Wensen; Bede ondersteund. — Uit het Politiek en Sociale Leven: De crisis in de Metaalindustrie. — Onderwijs en Opvoeding: Het Chr. element in de praktijk van ons Middelbaar onderwijs I. — Literatuur en Kunst: Orgelpel en doel van den Kerkelijken zang. — Kuyper-Bibliografie VIII. — Uit de Buitenlandsche Kerken: Preambul met meer aandacht in Nederland. — Persoonlijk: Steunpunt uit onze Kerken: De controle van Kerkelijke (e.d.) administraties. — Boekbespreking. — Correspondentie. — Kerknieuws. — Advertentieën.

OVER HET RESSENTIMENT.

Ressentiment is een woord dat niet vertaalbaar is. Het duidt een gevoel aan dat grenst aan wraak, afgunst en haat. Het is een gevoel, waarbij het een wordt gekend, om het andere neer te halen. Het een wordt tegen het andere uitgespeeld. Het gehate is daarbij vaak voorwerp van afgunst, de druiven zijn zuur. Een diepe grond voor het ressentiment is dan ook een zekere onmacht om het eigenlijk begeerde te verkrijgen of het verachte in eerlijken strijd te overwinnen. Daarom is het ressentiment zoo sterk bij ondergeschikten, die zich tegen hun meesters niet kunnen of durven verzetten, ook niet hun haat plus afgunst kunnen giten en leeren vriendelijkheid te huichelen.

Wanneer iemand in zijn innerlijk waardegevoel zich gekwetst waant en daardoor wraakzuchtig is, verdwijnt deze wanneer de wraak zich kan niten, na het „eetherstel“, na de „genoegdoening“. Maar is deze niding onmogelijk, wordt zij ook in gedachte zelfs onderdrukt, dan ontstaat het echte ressentiment, n.l. het minderwaardig achten van de andere partij, waardoor langs denkbeeldigen weg de geestelijke spanning wordt opgelost.

Juist in een maatschappij, waar ieder het recht heeft zich met een ander te vergelijken, maar in werkelijkheid zich niet vergelijken kan, ontstaat de lading met ressentiment. Zoo is er onder de Joden een buitengewoon sterk ressentiment, temeer, daar zij vaak een intensief nationaal en rasbewustzijn bezitten.

Waarom moet men aan dit ressentiment-gevoel zoo de aandacht schenken? Omdat het één van de afschuwelijkste en meest verbrede slechte eigenschappen is, omdat men bij zich zelf telkens hare aanwezigheid en degeneratieve invloed kan bespeuren. En bovendien, omdat het het tegendeel van de echte Christelijke liefde is, omdat het deze vaak onmerkbaar vergiftigt en vernietigt.

De man in de politiek, die heftig in de oppositie is, met de zekerheid toch nooit minister te worden, de preutsche vrouw, die onmeedoogenloos scherp over „onzedelijke menschen“ oordeelt, de arbeider die smaakt op de auto's, de kantoorbediende, die de geleerdheid „veracht“, overal zijn het de verdronken en onbewust geworden gevoelens van haat en afgunst, die zich als een nieuwen gevoelslaag voordoen, welken wij ressentiment noemen.

Een populair en verduidelijkend beeld moge nog worden genoemd; het is de minder belachelijke, dan wel tragische figuur van de schoonmoeder. Voor alles de moeder van den zoon. Het te moeten verdragen, dat een andere vrouw, den persoon, dien men sinds zijn geboorte heeft liefgehad en wiens wederliefde men ten volle bezat, thans geheel voor zich opeischt en zelfs het recht daartoe heeft en dit bovendien nog zoo te moeten verdragen, dat men zich verheugen moet en feliciteeren en de nieuweling met liefde ontvangen — dat is een situatie, die door den duivel, zelfs om een held op de proef te stellen, niet slimmer kon worden uitgedacht.

Het is Nietzsche geweest, die de Christelijke liefde den geraffineerdsten bloesem van het ressentiment heeft genoemd. Dit is een leugen, maar waar is het, — zooals Scheler zegt, — dat niets gemakkelijker een schijnbeeld wordt, dan juist de Christelijke liefde en niets gemakkelijker dan juist

deze edelste aller zielseigenschappen in het ressentiment overgaat.

Gelogen is het als Nietzsche betoogt, dat de liefde voor het zwakke en verdrukte, het vergeven van zijn vijanden, het willen dienen en niet gediend worden, het laatste willen zijn, niet anders is dan een verdronken en in een schijnbare deugd veranderd gevoel van onmacht, afgunst en haat. Onmacht om een vijand te overwinnen, om gediend te worden, om de eerste te zijn, afgunst op het sterke, machtige, haat van de „slaven“ tegenover de „edelen“.

Maar waar is het wat Scheler zegt. Op tweeërlei in wezen verschillende wijze, kan de sterkere naar den zwakke, de rijke naar den arme, de gezonde naar den zieke zich neerbuigen. Ten eerste, doordat het innerlijke uitgangspunt en de drijvende kracht een machtig gevoel is van zelf geborgen te zijn, van innerlijk gereed zijn en onoverwinnelijke volheid van eigen bestaan en leven. Deze liefde is een teeken van levensvolheid, van kracht. Zij is geen geestelijke „weldadigheidsinstelling“ en er is geen tegenstelling tusschen haar, de eigen zaligheid. Met de daad van het zich verliezen volgt het winnen. In het liefhebben en geven zelf is de mensch zalig. Want „geven is zaliger dan nemen“. Het helpen is de onmiddellijke uitdrukking van de liefde, niet haar doel en zin, die slechts in haar zelf ligt — in haar opglanzen in de ziel en in den adel van de liefhebbende ziel, in de daad van hare liefde. Niets is dan ook verder van het oerbegrip der Christelijke liefde verwijderd, dan alle soorten van „socialisme“, „sociale neigingen“, altruïsme en dergelijke ondergeschikte zaken. Toen den rijken jongeling geboden werd zijn rijkdom aan de armen te geven, zoo geschiedde dit niet, opdat de armen wat zouden krijgen, of omdat armoede op zichzelf beter zou zijn dan rijkdom, maar omdat de daad van het geven, de geestelijke vrijheid en liefde-volheid, die zich in die daad uit, den rijken jongeling adelde en nog veel „rijker“ maakte, dan hij was.

Maar er is ook een andere soort zich nederbuigen tot het kleine, nederige, slechte. Daar groeit liefde niet uit levensmacht, maar is een mooie naam voor zelf-vlucht, voor een niet in staat zijn zelf te leven.

Wie kent niet het type van den z.g. vrijzinnige onder ons, in het algemeen den mensch met de „sociale neigingen“, hij wien achter zijn sociaal bezigzijn zoo duidelijk het onvermogen bij zijn eigen levensvragen en opgaven te verwijlen, bemerkbaar is. Wegzien van zichzelf houdt men hier voor liefde. Hoe vaak wordt onder ons door kille bloedarme menschen een schijn van naastenliefde getoond, een toenadering gezocht met de armen en zwakken, omdat wat rijk en sterk is hun eigenliefde en waarde kwetst. Zelfs het denken van deze menschen is zoo met ressentiment geladen, dat ze ook God trachten te zien als den vervuiler van hun eigen verdronken wenschen, met name de wraak, die zij zelf aan de grootten dezer wereld niet kunnen koelen, op God overdragen, om in een mechanische voorstelling van de belooningen en straffen in het hiernamaals, tenminste in de phantasie de wraak te koelen, waartoe zij hier onmachtig zijn. Hoe vaak beroepen juist deze zich op teksten (de laatste zullen de eersten zijn enz.), wier wezenlijke zin aan hun eigen wezen vreemd is. Hoe vaak vindt de paritsinsche soberheid niet zijn oorsprong in een gemis aan levenskunst. Hoe een schandelijke zonde dan, indien sommigen niet alleen hun haat en afgunst in den vorm van een ware Christelijke deugd niten, maar zich bovendien in pharizeesche hoogmoed, soms met uiterlijke bescheidenheid voor de ware en echte Christenen houden. Soberheid kan een uitdrukking zijn van een krachtig en hoog leven, dat het groote aantal lagere conventionele wereldsche gebruiken, genoegens enz. niet van noodte heeft, zelfs als storend ondervindt.

Is dit onder ons altijd zoo?

Maar het zij hier voldoende op het ressentiment, als een voortdurend gevaar, vooral ook onder ons, te hebben gewezen, te meer omdat het een schijn van deugd vertoont. De persoon, die geen positieve liefde in zijn innerlijkst wezen heeft, maar slechts haat en afgunst tegen andersdenkenden, tegen anderszijnden, tegen andersvoelenden, kan schijnbaar een liefde voor beginselen bezitten. Dat dit geen echte liefde, maar ressentiment is, is meestal de persoon zelf zich evenmin bewust, als het feit, dat zijn „geweldige kracht“ slechts innerlijke zwakheid beteekent.

Moge ernstige studie der eigen zielsverschijnselen en een algemeen weten van de levenswetten der ziel tot de ontdekking van het ressentiment voeren, waar het is en hoe diep het ook verborgen moge zijn. Want wat haat het of men de gehele wereld gewint en men heeft de liefde niet.

F. J. J. B.

UIT DE SCHRIFT.

Der jongeren toekomst.

En gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zagen zult: Ik heb geen lust in dezelve; Eer dan de zon, en het licht, en de maan, en de sterren verduisterd worden, en de wolken weerkomen na den regen;

In den dag, wanneer de wachtens des huizes zullen beren; en de sterke mannen siechdelvoren zullen krommen; en de machters zullen stilaan, omdat zij minder geworden zijn; en die door de vensters zien, verduisterd zullen worden;

En de twee deuren naar de straat zullen gesloten worden; als er is een nederig geluid der maling; en hij opstaat op de stem van het vogelken; en alle de zangeressen nedergebogen zullen worden;

Ook wanneer zij voor de hoogte zullen vreesen; en dat er verschrikkingen zullen zijn op den weg; en de amandelboom zal bloeien; en dat de sprinkhaan zichzelven een list zal wezen; en dat de lust zal vergaan.

Prediker 12:1-5.

De dagen der jongelingschap duren niet altoos. De jeugd en de jonkheid is ijdelheid, zegt Salomo, waarmee hij niet bedoelt, dat het jeugdige leven een zondig, ijdel karakter zou dragen, maar waarin hij ons zegt, dat zij, ondanks haar schoon en heerlijkheid, behoort tot het vergankelijke leven.

Zij snelt weg en vergaat.

Zij gaat over in den middag en straks in den avond des levens, en van die toekomst, want dit verouderd is ook toekomst voor de jongeren, spreekt de Prediker, als hij zegt: gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zagen zult: Ik heb geen lust in dezelve. Dat zijn de jaren van levenszinking.

De dagen, waarin de jongeling van nu klagen zal: ik heb in dezen tijd geen lust, of wilt ge, mijn levenslust is vergaan, en van die dagen geeft de Prediker in de volgende verzen een zoo schoone en stoute uitbeelding, dat ze in geen andere teekening van den avond des levens haar weerga vindt.

In dien ouderdom, zoo begint hij, worden de zon en het licht, en de maan en de sterren verduisterd, en komen, zooals dit in den latsten berst steeds geschiedt, de wolken telkens weer na den regen, zoodat de zonneschijn voortdurend achter sombere sluiers schuilt. En in die symboliek doet de koninklijke ziener op de kwijning der geestelijke vermogens. In den levensavond toch brandt doorgaans de vlam van het verstand niet